

Hållbar industriell utveckling

Reinhold Rademacher skapade Rademachersmedjorna genom Karl X beslut och de uppfördes under 1650-talet. "Fristaden" utvecklades från år 1771 genom ett idogt förarbetet av Sven Rinman och Schröderstierna. Den var inom ett vidsträckt område, men det avgränsades av Fristadsparken – Fristadstorget i norr – söder och av ån – det som senare blev en järnväg i öster och väster om man tittar på en modern Eskilstunakarta. Fortfarande kan man se exempel på Fristadskåkar som på sin tid var små fabriker.

Minnet av Rademachers manufakturstad finns kvar i Eskilstuna i form av Rademachersmedjorna. Denna upptog c:a ett kvarter och var belägen mellan ån och den gata som idag heter Rademachergatan. I området var det c:a 20 smedjor och dessa byggdes i tysk stil.

Källa: "en bok om Eskilstuna" av Bjarne Moelv & Sören Lindell

Genom detta utvecklades Eskilstuna till att bli till en regionalt specialiserad ort för verkstadsindustriell produktion. Vi kan även kalla

Fristadstiden för den tid då Carl Gustavs stad var en ekonomisk frizon fullt jämförbar med andra sådana zoner i världen idag som i Kina för att ta ett exempel.

DEN FACKLIGA KAMPEN I ESKILSTUNA

Från slutet av 1800-talet så började arbetarna att försöka verka för bättre arbetsvillkor, deras främsta vapen bestod helt enkelt i att strejka, och arbetsgivarnas motdrag var givetvis Lockout. Det man stred för var mestadels bättre löner och lägre arbetstid, i ett första steg ville man reducera arbetstiden från 12-16 timmar ned till 10-12 timmar samt att få sluta arbeta kl 16.00 på lördagar.

Ända från slutet av 1890-talet och fram till omkring c:a 1920 var starkt präglad av konflikter. Som exempel kan nämnas storstrejken 1905, storlockouten 1909 samt brödupproret 1917.

LO medverkade till att Riksavtalet kom till upprättelse 1909 och detta gällde fram till 1917. Vad som reglerades i Riksavtalet var enbart arbetsvillkoren. På grund av alla stridigheter gällande arbetet så minskade medlemsantalet i LO från 163 000 1908 till 80 000 1911.

Mycket blev sagt och nedskrivet efter storstrejken, vilken sensmoral kontrahenterna och samhället kan dra av det hela. Nils Persson från murarnas riksförbund riktade sig till de maktägande: ”storstrejken har

visat vilken fruktansvärd klyfta som skiljer arbetare och deras arbetsgivare i vårt land, och den klyftan fylles icke av vare sig vräkningar, militärkommenderingar eller klasslagar”

Källa: "Byggnadsarbetarna" av Sven Landin och Karl-Olof Andersson

DEN MODERNA INDUSTRISTADEN ESKILSTUNA

I och med byggandet av Rademachers manufakturstad, så skapade detta grunden för den moderna industristaden Eskilstuna. De flesta fabriker låg då i centrum och bland några kan nämnas Tång Lindströms fabrik, L R Winquist metallfabrik som låg i kvarteret Vildsvinet. Stålpresen (nuvarande Alfa Laval) låg i kvarteret Värjan. Vartefter som tiden gick och tankar på expansion började ta form så var antagligen lokalbristen i centrum säkerligen ett stort problem.

Såvida fabrikören inte ägde sina egna produktionslokaler så kanske lokalhyrorna också var ett problem, hur som helst så påbörjade en del av

företagen sin flytt till det nyskapade Vilsta industriområde redan i mitten av 40-talet, och denna fortsatte sedan till någon gång in på 70-talet.

Källa: reflektion

Med industrialismen följde också en hel del sociala problem. Dessa försökte man lösa kollektivt och man bildade olika slags föreningar, som t.ex fackföreningar, bostadsföreningar, sjukförsäkringar och olika arbetarföreningar m.fl. Som exempel kan nämnas att Eskilstuna Socialdemokratiska Förbund blev bildad 1891 och medlemsantalet var då 23st.

Från början deltog heller inte Facken i 1-maj demonstrationerna, detta skedde inte förrän arbetarekommunen så småningom anslöts till det socialdemokratiska partiet (som bildades 1889) och när arbetsgivarna genom att grunda sitt provinsiella förbund, så kunde man närma sig att teckna kollektivavtal.

Arbetsgivarnas förbund kom sedermera att heta SAF, Svenska Arbetsgivareföreningen.

Källa: "En bok om Eskilstuna" av Bjarne Moelv och Sören Lindell

I Eskilstuna hade produktionen länge varit beroende av lite nyckfulla vattenhjul som drev produktionsband (remdrift). I mitten av 1880-talet kunde man istället övergå till att använda ångkraften som energikälla och därmed blev heller inte industrin lika beroende av att ligga vid vattnet, utan man kunde bygga industrier även inåt landet. Det medförde även någonting annat: elektriciteten, och Munktell hade utvecklat en dynamo som man benämnde "Munktells lilla Dynamo" och som givetvis drevs av ångkraft. Elmotorerna blev ett mer och mer vanligt inslag och runt 1920 hade man lyckats elektrifiera i stort sett hela industrin i Eskilstuna.

Eskilstunaborna kom att känna stor självaktning när det gällde industrin i Eskilstuna, som pga bl.a. Rademacher fått namnet Smedstaden och som ännu i våra dagar fortfarande kallas Smedstaden. Där fanns anrika företag och bland de mest kända kan nämnas: Stenmans, Fil-Öbergs, Gevärsfaktoriet, Jernbolaget samt Stålpresen.

Källa: "En bok om Eskilstuna" av Bjarne Moelv och Sören Lindell

Utvecklingen av maskiner har ju gått i stadig takt framåt, och i och med detta har också tekniken blivit mer och mer avancerad, vilket i sin tur har krävt att den/de som skall sköta maskinerna måste ha större kunskap om de maskiner som de skall sköta. Förr var gränserna tydligare mellan ex.vis verkmästare, förmän, arbetare, ställare och uppsättare och man tillämpade en strikt hierarkisk ordning, nu (1989) går det alltmer mot att en person gör flera saker, ex.vis så får operatören 3 samtidiga uppgifter, nämligen operatör, ställare och uppsättare. Därmed har man också gjort en mindre rationalisering och minskat kostnaderna genom att man dragit

ner på personalstyrkan och överlätit vissa arbetsuppgifter från 3 personer till att omfatta endast 1 person.

Det tekniska kunnandet ökar ju ungefär samtidigt eftersom en man ska utföra 3 mans jobb och företagen internutbildar då sin personal i den utsträckning som behövs. Man har också ungefär samtidigt fått en plattare organisation med vissa beslutsfattare som hamnar närmare verkstadsgolvet och också fått en kortare beslutsväg. En annan sak som också inträffar är att en del tempojobb försvinner och utförs i sin tur av olika typer av maskiner som tar över en del av människans jobb. Samtida med detta förändras även ackorden och det sker en övergång från rena ackord till blandackord, dvs med en fast del och en rörlig del, vilket ger en viss frihet och i olika sammanhang kan detta även i viss mån rendera högre inkomst, så länge man inte slår i det förutbestämda taket, så är allt frid och fröjd.

Källa: Mikael Bergman från omkring 1989

De fackliga argumenten när det gäller ackorden var att man ansåg i de fackliga leden att det var det bästa medlet att höja lönerna på. Nu var det förvisso så att visst gjorde ju ackorden mycket för lönen men ackord sliter ut människan i förtid och i förlängningen blir kvalitén på produkterna lidande.

På grund av ackorden så blir det för mycket stress och också lite för mycket kassationer. För att kunna bli en duktig yrkesman som t.ex svarvare krävs det lång tid och mycket övning samt helst en frånvaro av stress så att kvalitén blir den önskade. När man idag ställer en fråga till en eller flera metallarbetare om denne/dessa önskar ha en prestationslön eller om tidlön skulle vara bättre så svarar de flesta att de tycker att tidlön är bättre än prestationslön. Dock finns en viktig punkt med: löneglidningen, den typen av justering är en möjlighet som man inte gärna vill mista.

Ackord är inte bara att anse som en arbetsform och ett lönesystem, utan det består i att vara en del av ett tänkande, ett slags industriell filosofi.

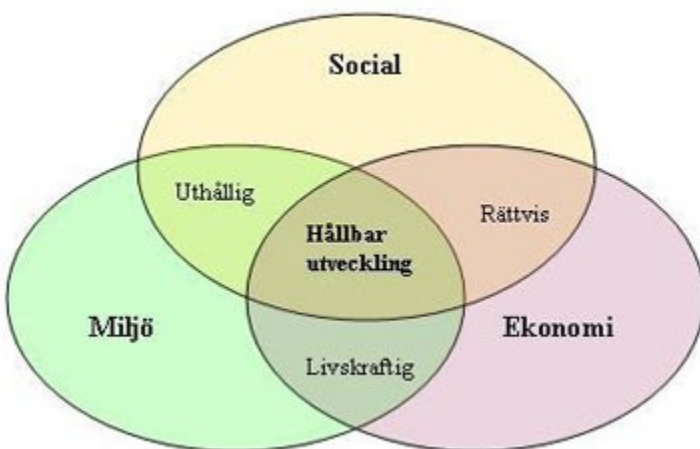
Ackord kan sägas vara en själsdödande arbetsform som är uttänkt att fungera kallt, rationellt och företagsekonomiskt, men som troligtvis bara är lönsamt på kort sikt pga flera olika begränsningar i konstruktionen.

På grund av ökningen av det tekniska kunnandet med införandet av s.k. CNC-maskiner som innan de blev fullt utvecklade med datorer som styr, hette NC-maskiner och som ofta styrdes med hjälp av hålkort eller remsa, och som klarade av flera olika moment samtidigt, så ökade produktionstakten någonstans mellan 10 – 100 gånger och det manuella arbetet som människa utförde fick en annan karaktär.

Därmed fanns det heller inte längre samma behov att använda sig utav ackord, eftersom dels maskinerna tillverkade mycket mera på kortare tid, dels gjorde ackord jobben oattraktiva och det skulle i så fall bli problem att få folk till jobben och att också få dem att stanna kvar.

Källa: "Nere på verkstadsgolvet" av Jean Hermansson och Folke Isaksson

Hållbarhet?

Ett hållbart perspektiv i en vidare betydelse innebär alltså helt enkelt ett kretsloppstänkande, där man alltså återanvänder material, saker & ting och inte heller tär på naturens resurser utan man använder sig utav förnybara bränslen så att allting går tillbaka till naturen fast i en annan form. Detta kräver också en humanitär helhetssyn, där man alltså anpassar arbetet till människan och ser till att ”alla” får vara med och kan göra sina val utan att alienation uppstår. Kommande generationer skall också kunna utnyttja det som planeten Jorden har att ge utan att resurserna tar slut. Man brukar använda sig utav ett talesätt: ”Det är inte våra barn som ärver jorden, utan det är vi som lånat jorden av våra barn”.

Hur ser då en hållbar industriutveckling ut?

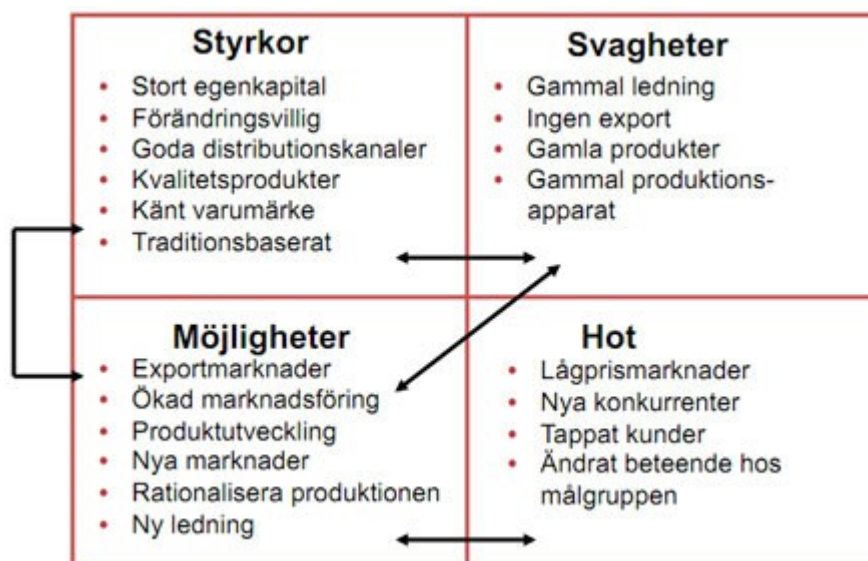
Ja givetvis måste ju företagen kunna ställa om sin produktion efter behoven som uppstår, dessutom måste man ju också sträva efter att driva en så miljövänlig industri som möjligt, en av dessa hörnstenar är ju givetvis att kunna certifiera företaget enligt ISO 14001 (14002, 14003 osv.) som då är en certifierad miljöstandard.

Samarbete företag emellan är givetvis också viktigt, så att samordningsvinster kan göras för att minska kostnaderna.

Något annat som också är viktigt är att inga obefogade övervinster och aktieutdelningar ges/tas ut, utan dessa ska givetvis ha en koppling till verkligheten, man brukar säga inom företagsekonomi att 30% på det satsade kapitalet kan vara en lämplig vinst.

En annan viktig sak för företag att göra, är att utföra en s.k. SWOT-analys (**S**trength - **W**eakness **O**pportunities - **T**hreats) för att kunna klargöra vilket är vår **styrka** och vilka **svagheter** har vi, vilka **möjligheter** finns det för utveckling och vad finns det för **hot** på marknaden som gör att vi inte kan lyckas.

Ett annat effektivt sätt kan ju vara att byta ut både VD och styrelse för att kunna få lite nytt fräsch blod och nya tankebanor.

Oskäligen bonusar för VD:ar bör också begränsas, i de fall bonusar skall delas ut så ska alla på företagen dela på dessa bonusar så att alla kan känna delaktighet i företaget och känna att just "jag" är en viktig kompetens på företaget.

Vad som också är viktigt för just Sverige är ju att ett visst kapital återinvesteras i företagen så att man förhindrar att kapitalet flödar ut ur Sverige. Fackföreningsägda företag är ju ett sätt att dels stärka facket och samtidigt ett sätt att säkra jobben.

Vad många företag också tycks "glömma" är att personalens kompetens är företagets samlade kompetens, vilket företagen EJ heller värdesätter.

Att en kedja aldrig är starkare än sin svagaste länk är ju en klyscha som vi hört om och om igen, men som inte för den skull gör den mindre sann för så är det. Vi vill också ha märken som "Fairtrade" för att garantera att produkter, speciellt kläder men även andra produkter, inte är tillverkade av barnarbetare i länder som Indien och Bangladesh. Det ska vara det som enligt ILOs normer räknas som vuxna individer som tillverkat dessa kläder (och andra produkter). De ska arbeta i drägliga förhållande på arbetsplatserna. Naturligtvis påverkar ju detta prissättningen på dessa

kläder negativt för dessa "Fairtrade"-tillverkade kläder kostar ju betydligt mer än de som är tillverkade av barnarbetare. En rättvisemärkt skjorta kan kosta nästan emellan 400-700 kronor vilket kan jämföras med en skjorta som är tillverkad av barnarbetare som då kan kosta mellan 99 - 299 kronor. Helt uppenbart är det att avsättningen av dessa rättvisemärkta kläder kan få uppenbara problem eftersom de som är fattiga helt uppenbart inte har råd med att köpa rättvisemärkta kläder. Vi hamnar i en konstig spiral som kan vara knepig att ta sig ur. Absolut rättvisa finns inte och kommer troligvis heller aldrig att finnas. Det kommer troligtvis att finnas människor och även företag som alltid kommer att dra det kortaste strået oavsett vad saken gäller. Det hållbara alternativet heter facklig organisering och ständig kamp för att förbättra arbets- och livsvillkor. Detta ska göras på många olika nivåer, den lokala nivån såväl som på förbunds- och global nivå inom ILO, den fackliga internationalen och EU.

I dessa tider tycks det vara kortsiktighet som gäller, att så snabbt och så smidigt som möjligt kunna tjäna så mycket pengar som överhuvudtaget är möjligt. Detta utan att ha den minsta tanke på vilka konsekvenserna blir för människorna på arbetsplatsen och för det nödvändiga gemensamma inom staden, byn eller kommunen där de bor.

I förlängningen blir ju alla drabbade av detta resursslöseri i slutänden. Här har vi den ohållbara polen och på andra sidan av denna pol handlar det om samhällsansvar, solidaritet, demokrati, jämlikhet, tillägnande av alla våra mänskliga resurser inom en gemensam hållbar utveckling.

En resa mot hållbarhet inom alla områden kommer säkerligen att bli en tuff match för alla och envar. Vi kan dock tillägga att det är resan dit som är mödan värd.

Källa: "reflektion"

Hållbarhets diskussion

Detta är en försiktig framtidsanalys om ett eventuellt framtida samhälle. Med tanke på dagens situation i världen, och vi skriver alltså år 2014 nu, där många länder i Europa och övriga världen, har uppenbara ekonomiska problem. Det största problemet ligger i ländernas lånesituation som drabbat människor på många platser på vår jord, på många olika sätt. Situationen med finanskapitalismen har blivit ohållbar och man har slagit i lånetaket många gånger men det blir bara högre och högre i tak.

Man måste också se till att enas mellan länderna om synen på den finansiella situationen och om hur statsskulderna ska hanteras och dramatiskt minska. Fördelningen mellan kapital och arbete har gått från en 50-50 situation kring år 1970 till en 70-30 situation år 2012. Denna finanskapitalistiska verklighet är ohållbar. Det handlar om att förstå innebörden i detta och att förflytta resurser från det internationella finanskapitalet till förmån för arbetet och den fulla sysselsättningen. Det är detta mål som ska vara överordnat och som varje regering har som sin största möjlighet.

Maskinerna har mer och mer tagit över inom industrin och därmed har också många enklare jobb försvunnit och dessa lär aldrig någonsin komma tillbaka. En lagstiftning om att företag måste ta sitt samhällsansvar är helt enkelt den rätta medicinen så att industrierna inte bara kan flytta sin tillverkning utomlands, utan man ser till att kapital och vinster blir kvar i Sverige. Det ska kosta på för företagen att flytta eller lägga ner produktionen. Rationella industriella argument och genomtänkta analyser ska väga mer än finanskapitalistiska svek mot mänskliga värden.

Det kanske till syvende och sist också måste till en typ av vinstdelning från företagen, dvs. att man konfiskerar en del av vinsten från olika företag och ge arbetarna mera makt över sin situation. Företagen blir medansvariga i en försörjningsskyldighet till de som riskerar att stå utanför arbetsmarknaden i framtiden.

Man bör även fundera på att lagstifta om att bostäder endast används till bostäder och inte till att spekulera och tjäna pengar på. Här bör

bostadskooperationen och ett nätverk av företag i denna anda skapa något nytt och långsiktigt hållbart och här har fackföreningsrörelsen och kooperationen en viktig roll att fylla. Dessutom måste man i 1960 och – 70 talens anda bygga många fler hyresrätter och se till att dessa är byggda enligt konstens alla regler med hållbara material som kan återanvändas och uppvärmningen av dessa bostäder ska ske med förnyelsebara bränslen och välutvecklad teknologi.

När krisen i världen pågått ett tag så kanske världens styrande män kommer underfund med att kapitalismen inte är den mest ideala av alla ideologier, och då kan man närma sig socialliberalismen eller det som tidigare benämns som den demokratiska socialismen. Detta fungerar betydligt bättre än den renodlade kapitalismen och dessutom kan vi få en gemensam generell välfärdspolitik och ett hållbart samhälle på köpet. dessutom. *Källa: "reflektion"*